

Caslon

En fornyelse af engelsk skriftstøbning i 1720

Af Eli Reimer

MONUMENTA
TYPOGRAPHICA X

Skriftens udvikling i Europa i de første århundreder efter bogtrykkunstens indførelse viser, hvorledes inspirationen til udviklingen kommer fra skiftende centre.

I begyndelsen af det 18. århundrede er det Holland, som er centrum, og de hollandske skrifter, som er dominerende. Denne dominans gjaldt også i England, hvor der i årene fra 1700–1720 var flere hollandske end engelske typer i brug i de engelske trykkerier. Hele niveauet i England lå lavt, og både de engelske typer og de typer, som var støbt i hollandske matricer, var på grund af støbningen ofte af ringe kvalitet.

Det er under disse vilkår, at William Caslon begynder sin skriftstøber-virksomhed i London. Egentlig startede han som gravør, og i sin læretid dekorerede han geværlåse og geværløb. Senere, da han fik sin egen virksomhed, skar han også værktøj til bogbinderne. To bogtrykkere, John Watts og William Bowyer den ældre, fik ham interesseret i skriftfremstilling, og sammen med Bowyers svigersøn, James Bettenham, lånte de ham penge til etablering af et skriftstøberi.

Quousque tandem abu-
tere, Catilina, patientia
Quousque tandem abutere,
Catilina, patientia nostra?

De typiske træk opstår ved kontrasten imellem de tynde og tykke partier af stregerne, ved de brede, åbne former og ved de spændte buer i de runde bogstaver. Bogstavernes proportioner domineres af bogstavernes midterste part, x-højden, der er stor i forhold til overlængderne på b og d.

Caslon Antikva regnes stilmæssigt som barokskrift, selv om kontrasten imellem tykt og tyndt ikke er så udtalt som i de øvrige barokskrifter. Den er sidste trin i renaissanceantikvaskriftens udvikling og viser i det skrå tryk i bogstaver som b, d, p, c, og e den sidste rest af de pennetræk fra renaissance-skrevne bogstaver, der var denne trykskrifts første forbillede.

Caslon Antikva og
kursiv i 28 point
(Two-Line English)
reproduceret
fra skriftprøve
fra 1785.
Reproduceret i
hel størrelse

Caslons virksomhed bliver et vendepunkt for engelsk bogtryk og skriftstøbekunst – og starter en udvikling, der fører England frem blandt de nationer, som får betydning for skriftens form og stil i de følgende århundreder.

Det er kvaliteten i Caslons skrift, målt efter datidens engelske målestok, som fører til hans succes. Stilen i skriften er lagt tæt op ad de hollandske barokskrifter, og det er kun som en repræsentant for denne skriftstil, der har sin rod helt tilbage i renæssancens skriftformer, at Caslons typer kan kendetegnes som et Monumentum Typographicum. Den blivende værdi af Caslons version af disse antikvatyper bevises dog af den kendsgerning, at de støbes den dag i dag i den originale udgave og har lånt billede til talrige originaltro og modificerede reproduktioner.

*Caslon Antikva
i 14 og 18 point
(English og
Great Primer)*

TOTUM jam abiit sæcul
no anno 1628. prodieru
kins, D.D. cum reliqui
niam illam editionem longo p
anno 1676. exceperunt & locuplet
Seldenianis, aliisque conflata. Hec
cur non citius exiret, in causâ fu
pra centum schedas initio promif
quius temporis dilationem ferant
est; Editor, post majorem impen
augeri.

Quid ab hâc Editione expectes,

ARGUMENTO tam nobili
quàm NORFOLCIANUM? N
MARIUM, Titulis per longan
gens: quod ad Profapiam u
in numerosas indè Propagine
inceps Procerum continuatâ
est ad artes adulatorum vilif
Insignibus Gentilitiis subscrip
terior nequaquam indiget, fu
MULTA mihi in hâc meo 7

Så tæt ligger Caslons antikvasnit på de hollandske, at sagkyn-
dige i mange år, selv specialister som Updike, henviser til den af
Bowyer trykte bog, Seldens *Opera*, som eksempel på Caslons
antikvasnit. Det er først A. F. Johnson fra British Museum, der
beviser, at denne skrift er af tidligere dato end 1720 og er af hol-
landsk oprindelse.

*Reproduceret i
hel størrelse*

Et andet eksempel kan hentes fra Caslons første skriftprøveark
fra 1734, hvor den største grad med store og små bogstaver,
French Cannon, er hentet fra den engelske skriftstøber Joseph Mo-
xon, som viser den i en skriftprøve allerede i 1669. Der er ingen
sikkerhed for, at den er skåret af Moxon selv, specielt da den til

har dog ikke til hensigt at følge ham i hans store variation i bogstaverne; antikva og kursiv er alt, hvad jeg hidtil har forsøgt. Hvis han i disse har efterladt en mulighed for forbedring, skyldes det sandsynligvis mere end noget andet denne variation, som splittede hans agtpågivenhed«.

I virkeligheden er dette vel en noget forbeholden ros. Den amerikanske skriftforsker, D. B. Updike, er i sin bog, *Printing Types*, fra 1922 helt anderledes begejstret:

»Hvorfor er William Caslons typer så fremragende og så berømte? At forklare dette, så det står virkelig klart, er vanskeligt. Skønt han udformede sine bogstaver efter hollandske typer, var de langt bedre, fordi han i sine skriftsnit indlagde en interesse, en variation i udformning og en finfølelse i udførelsen, som kun få hollandske typer besad. Hollandske skriftsnit var monotone, men det var Caslons ikke. En analyse viser, at hans bogstaver ikke enkeltvis er perfekte, især ikke i de mindre størrelser, men deres massevirkning er behagelig. Dette mener jeg er deres hemmelighed, en helhedens perfektion, der hidrører fra harmoniske, men ikke nødvendigvis perfekte individuelle bogstavformer.«

Valter Falk er mere nøgtern i sin forklaring, når han skriver om Caslons antikvasnit, at »det indebærer ikke noget nyt, men er en eftertrykning af nederlandske skriftstøberes bogstavformer fra 1600-tallet. Talen om, at Caslonsnittet skulle repræsentere noget »typisk engelsk« må derfor anses for at være en sandhed med modifikation. Det er dets store udbredelse i England først i 1700-tallet og igen i den anden halvdel af 1800-tallet samt i 1900-tallet helt op i vore dage, som motiverer denne benævnelse.«

William Caslon døde i 1766, men hans firma eksisterede helt op i vor tid. Endnu i begyndelsen af det 19. århundrede blev hans antikva og kursiv anvendt i England og USA, men blev derefter skubbet ud af markedet af de nye antikvaskrifter, som blev skåret med inspiration af Didot's og Bodoni's skriftsnit, og som Baskervilles typer var en overgang til.

Interessen for Caslons Antikva blev genoplivet i England allerede i 1840, og i 1844 bruges den igen i en bog af bogtrykkeren Charles Whittingham. Sammen med William Pickering står han bag ved Caslonskriftens genoplivelse, og det er takket være disse to mænd, at skriften er levende den dag i dag.

Om man skal huske William Caslon som en fremragende skriftkunstner eller som en dygtig stempelskærer, der sammen med sin

*Genoplivelse
af caslonskrifterne*

søn kunne omsætte de hollandske skrifter til en komplet skriftserie, er vel et spørgsmål, der må stå ubesvaret, men i hvert fald er det en lykke for eftertidens bogtrykkere, at disse skrifter, der er helt anderledes djærve og umiddelbare end hvad der ellers er overleveret fra de hollandske stempelskærere, er blevet bevaret. I dem har vi et skriftudtryk, der ikke alene kan bruges til pasticher, der skal ligne barokkens bogstil, men stadig væk er levende som bærer af ord fra en livsnær og primitiv fortællekunst.

Det er ikke en skrift til glittet papir eller til at kombinere med rasterbilleder. Den er bedre på et stykke uglittet papir enten alene eller sammen med træsnit, træstik eller tegninger.

Selv om Caslon sammenstillede sine antikva- og kursiv-skrifter til en serie, er hver grad en selvstændig skrift, og en analyse af bogstaverne vil ikke kunne udarbejdes for skriften som helhed. De store grader præges af en kontrast i bogstavbilledet mellem spinkle hårstreger og kraftige grundstreger. Bogstaverne i antikvasnittet er brede og åbne, og kurverne i de buede streger er stærkt spændte, hvilket får de runde bogstaver til at svulme og strutte af kraft. Som en arv fra renæssancens skrifter kan penne-trækkenes skrå holdning fornemmes i flere af de runde bogstavformer. Kursiven virker smal og for enkelte bogstavers vedkommende næsten sammenpresset. Hældningen på majusklerne er forskellig. De små grader virker spinkle i forhold til de store grader, og det fine spil imellem de tykke og tynde streger i bogstavbilledet er knapt kommet til udtryk. En række bogstaver har forskellig udformning fra grad til grad, ligesom bredderne på bogstaverne ikke er afstemt proportionalt til hinanden igennem gradskalaen.

Disse unøjagtigheder har givet anledning til stærkt kritiske bemærkninger fra skriftekspertes som Stanley Morison, Bruce Rogers og Hugh Williamson, men uden disse »fejl« ville Caslon Antikva ikke være så umiddelbar i sit udtryk, og en korrigerende ville være forkert. Dette fremgår bl. a. af de nutidige reproduktioner; i de udgaver, hvor man har måttet presse skriften ind i et system, som har medført at hver grad er en forstørrelse eller formindskelse af en udvalgt grundform, har den mistet det meste af sin karakter. På Monotype har man derfor for at kunne bevare skriften levende måttet fremstille et arrangement for hver grad, således at de oprindelige forskelle i bogstavproportionerne har kunnet bevares. Af samme grund er skriften en af de dyreste, man kan anskaffe til Monotypetøbning.